

El SIE Gironès-Salt: vint anys acompanyant i atenent les víctimes

Text > **MONTSERRAT SOLERDELCELL I RALLÓ**, directora del SIE Gironès-Salt

Els SIE (serveis d'intervenció especialitzada en violències masclistes) són un servei públic i gratuït que ofereix atenció especialitzada i acompanyament en situacions de violències masclistes a les dones, infants i adolescents, i a altres persones del seu entorn afectades per aquestes situacions.

Oberts de dilluns a divendres, l'únic requisit per accedir-hi és voler començar un procés de recuperació i reparació, és a dir, entendre i posar paraules a aquesta xacra social que es viu i pateix individualment. No cal haver interposat cap denúncia. La porta és oberta sense discriminació per edat, estat de salut, situació administrativa, orientació sexual o procedència.

Aquests serveis depenen del Departament d'Igualtat i Feminisme; concretament, de la Direcció General per a l'Eradicació de les Violències Masclistes, i donen resposta al que preveuen les diferents normatives, com ara el Conveni del Consell d'Europa sobre la prevenció i la lluita contra la violència envers les dones i la violència domèstica (Conveni d'Istanbul); la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere; la Llei 10/2022, de 6 de setembre, de garantia integral de la llibertat sexual, la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, i la Llei 17/2020, de 22 de desembre, que la modifica.

>> Atenció al SIE Gironès-Salt.

Pioneres a Catalunya

El SIE Gironès-Salt, ubicat a la plaça del Veïnat, núm. 11, de Salt, va obrir les portes el setembre de l'any 2005. Va ser el primer dels vint SIE que hi ha, ara mateix, al territori català. En aquell moment va ser una fita important, perquè es va crear el primer espai de recuperació i reparació integral interdisciplinari. Es va fer real, va prendre cos, el canvi de paradigma en l'abordatge de la violència masclista. Legalment i políticament, s'expressa i es reconeix que la violència vers les dones és una vulneració greu dels drets humans i de les llibertats fonamentals de les dones i que es tracta d'una violència estructural i social exercida en un marc de relacions de poder i de discriminació que, en gradació diferent, pateixen les dones pel sol fet de ser-ho. Durant aquests vint anys, la Generalitat de Catalunya ha obert dos SIE més en territori gironí: el SIE de l'Alt Empordà a Figueres l'any 2020 i el SIE de la Selva a Blanes aquest mateix 2025. Incideix, doncs, en la millora del dret de les dones gironines a l'accés dels recursos especialitzats. L'any 2005, el SIE Gironès-Salt cobria tota la demarcació de Girona, però avui el seu àmbit territorial són els municipis que comprenen les comarques del Gironès i del Baix Empordà.

Progressivament, es va consolidant la coordinació i la cooperació entre els departaments de la Generalitat, els ens locals, els agents socials i els serveis que, atenint-se a les diferents atribucions de competències, articulen una xarxa d'atenció i abordatge de la violència masclista territorialment més qualitativa i eficient.

Un espai segur de trànsit

El SIE és, sobretot, un lloc de trànsit. Un espai segur que acull i acompanya terapèuticament el dolor, és a dir, l'impacte personal de la violència masclista sobre les dones, els infants i els adolescents. Un indret de reconeixement, d'escolta activa, de confiança en l'altra. Un lloc on el temps és un amic, on no hi ha presses i es respecta cada ritme i cada situació.

Un espai de pas, perquè viure una relació de violència no s'ha de convertir en una identitat fixa, sinó que s'ha de ressignificar la violència. Un indret on cada dona s'autoritza a posar paraules i a donar un sentit propi al que viu o ha viscut i patit.

Per poder-ho aconseguir, disposa d'un equip especialitzat i interdiscipli-

nari configurat per dues educadores socials, una treballadora social, dues psicòlogues per a adultes i dues psicòlogues infantojuvenils, una advocada, una administrativa i la direcció.

Es tracta d'un equip que té una tasca ingent: garantir el dret a la recuperació i als recursos de totes les formes (física, psicològica, digital, sexual, econòmica, vicària...) i àmbits en els quals es donen les violències masclistes. És a dir, la violència masclista que emergeix de maneres diverses al carrer, a la feina, als espais d'oci, a les xarxes de comunicació digital, als espais institucionals, en la vida política i pública... en un àmbit que no és la relació de parella. És a dir, no només s'atén la violència de gènere, sinó també l'assetjament i les agressions sexuals, el tràfic i l'explotació sexual femenina, els matrimonis forçats i les pràctiques tradicionals perjudicials per a la sexualitat i la salut de les dones, com ara la mutilació genital femenina. Alhora, s'incideix en la prevenció, la sensibilització i la implicació comunitària per desestructurar la violència masclista.

L'acompanyament del procés de recuperació s'enquadra en un abordatge integral en perspectiva de gènere, trauma i interseccionalitat que posa la persona en el centre adaptant els programes interns (socioeducatiu, d'acollida, d'assessorament i orientació jurídica, de maternatge, de teràpia psicològica...) a les necessitats i singularitats de cada persona que s'atén. Cada programa té les seves pròpies especificitats, però tots acompanyen des d'un vincle de confiança i horitzontalitat, regulant constantment la relació de distància o proximitat i defugint tant de les intervencions paternalistes i assistencials com de les directives. Una actitud compartida per tot l'equip que posa l'èmfasi, com ja hem esmentat, en el trajecte, en el procés, en la singularitat de cada persona, sense tenir pressa pels resultats. Acompanyant-les des de la complexitat i la revisió permanent

dels estereotips i prejudicis propis, alhora que incorporem al nostre saber la reflexió de la seva experiència de resiliència i superació, perquè no hi ha cap procés igual. Hi ha tants processos de recuperació diferents i singulars com experiències vitals: unes vides úniques i irrepetibles.

La primera trucada

En aquest sentit, cal remarcar la rellevància del programa d'acollida. La tasca de la professional de l'equip que serà la referent durant tot el procés, tant per a la dona, l'adolescent o el fill o la filla com per als equips de la xarxa amb qui ens hem de coordinar per accedir a recursos, prestacions i serveis. L'acollida, que sempre diem que comença amb una trucada, és un temps, un espai i una presència fonamental per poder explorar els efectes de la violència masclista en cada persona atesa i establir

conjuntament amb ella el pla de treball, però sobretot perquè esdevé un punt d'inflexió significatiu. Un desplaçament invisible que li permet comprendre el que li ha passat a partir de la validació del seu relat. És a dir, validem el que li ha passat al llarg del seu cicle vital sense culpabilitzar-la, identificant la violència i ubicant la responsabilitat en qui l'ha exercit. També perquè, d'una manera clara i senzilla, la informem dels límits, recursos, funcions i responsabilitats de les professionals del SIE per tal que pugui anar definit el seu propi itinerari en funció de les seves necessitats personals, familiars, laborals i socials. Unes necessitats que es van transformant

a mesura que avança en el procés. De fet, la mateixa composició de l'equip facilita aquest acompanyament integral.

Sostenir el camí que ha transitat per identificar el seu malestar i demanar ajuda és l'inici que ens permet acompanyar, alhora, el trànsit cap a la construcció d'una agència d'autovalidació i seguretat. Aquests itineraris no són mai lineals, hi ha entrades i sortides, amb avenços

Es tracta d'un equip que té una tasca ingent: garantir el dret a la recuperació i als recursos de totes les formes (física, psicològica, digital, sexual, econòmica, vicària...) i àmbits en els quals es donen les violències masclistes

i retrocessos o bucles que formen part del mateix procés. Valorar el risc; tenir nocions psicoeducatives per identificar els efectes de la violència; ressignificar el vincle entre mare i filles o fills afectats per aquesta violència; posar límits en tots els àmbits, però especialment quan és inevitable el contacte amb l'agressor; la soledat, la fragilitat, la por, la vergonya... són els eixos que estructurin els programes. Val a dir que, quan la trajectòria vital de la dona ha estat travessada per la violència des de la infantesa, els processos de recuperació són més complexos i necessiten més temps, ja que hi ha estructures profundes danyades. Apareixen uns símptomes coneguts com a *trastorn d'estrès posttraumàtic*, que requereixen un abordatge psicològic especialitzat en trauma.

El que anomenem programes no són altra cosa que marcs de coneixement específic que, com hem esmentat, s'adeqüen i reajusten contínuament a cada persona, però també a la casuística dels processos que s'acompanyen en un moment donat per organitzar les sessions de grup i participar en les dinàmiques comunitàries. En són alguns exemples la Taula d'Entitats de Dones de l'Ajuntament de Salt per organitzar el 8 de març i el 25 de novembre, les sessions de «Dons de dones», el programa *Veus de dones* a Ràdio Salt; els tallers de maternatge, o

el «Passejant juntes» de Fem Visibles. Per l'experiència d'aquests anys, sabem que quan es comparteixen experiències vitals s'obren altres oportunitats de reflexió, reconeixement i suport mutu que faciliten la recuperació.

Els processos finalitzen amb una valoració conjunta dels objectius assolits, és a dir, quan hi ha una millora del seu benestar personal i disposen d'estratègies per donar sentit i fer front al repte de viure.

Unes dades que creixen

L'any 2014 es va sistematitzar el recull de dades i d'indicadors d'atenció per part dels SIE, que s'ha anat actualitzant des del Departament d'Igualtat i Feminisme per adaptar-se a la realitat actual en l'abordatge de les violències masclistes.

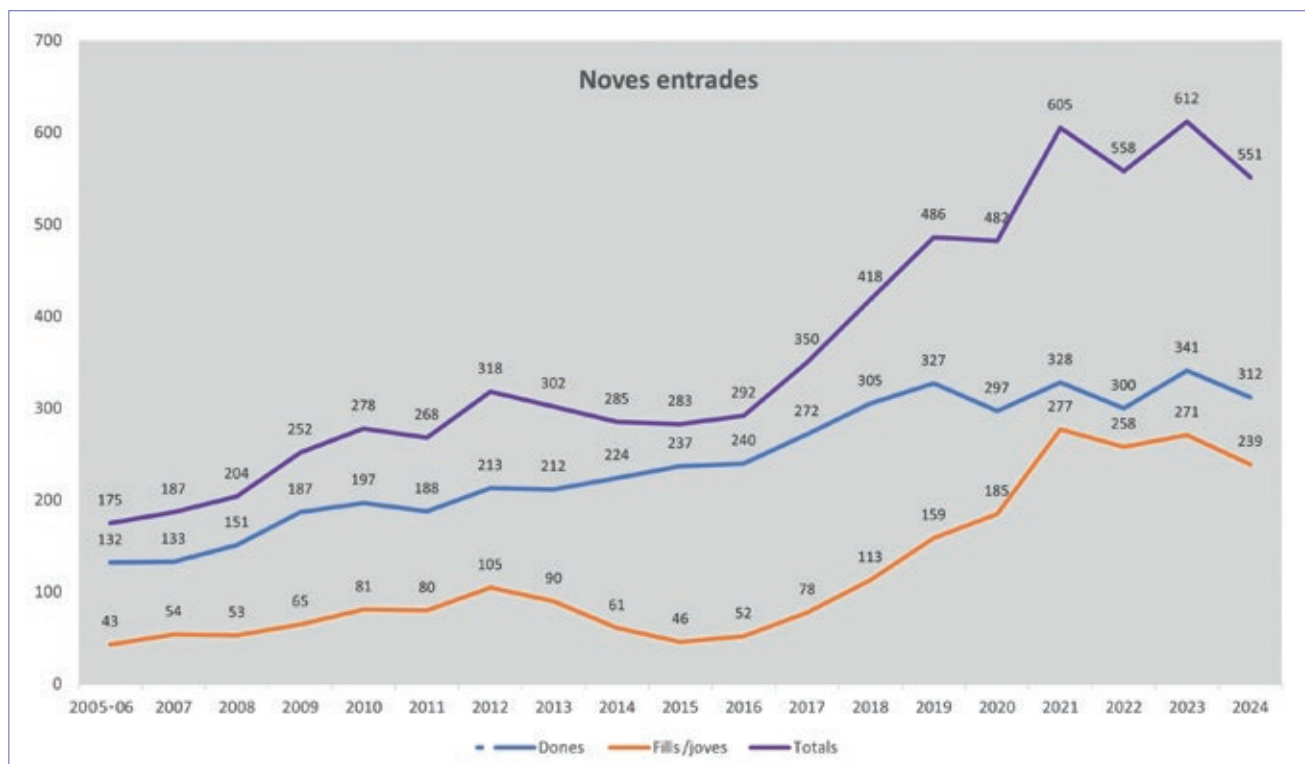
Al gràfic es pot observar que el nombre de noves entrades anuals mostra un creixement significatiu de les persones que han començat el procés de recuperació durant aquests darrers anys. Una evolució progressiva fruit de diversos factors vinculats tant al desplegament de les lleis i als esforços de tots els dispositius socials (ens locals, centres de salut, educatius, cossos de seguretat, entitats...) com als canvis culturals experimentats recentment en relació amb el reconeixement de l'impacte de la violència en la vida de les dones.

Si ens centrem en l'anàlisi del període 2021-2024, la mitjana de l'atenció mensual representa el 67 % del total de persones ateses. S'atenen de 270 a 300 dones, de 40 a 55 adolescents i de 80 a 95 infants per mes.

Quant al perfil sociodemogràfic de les persones ateses, no es percep cap indicador diferencial remarcable durant aquest període 2021-2024. Respecte a les franges d'edat, hi ha petites oscil·lacions. El 77 % són dones adultes que es reparteixen de la següent manera: de 19 a 25 anys (17 %), de 26 a 35 anys (30 %) i de 36 a 45 (30 %). Del 23 % restant, el 17 % correspon a la franja de 46 a 54 anys i les franges de més edat sumades conjuntament, és a dir, de 55 fins a més grans de 70 anys, només representen el 6 %. Segons les dades del 2024, pel que fa a les filles i els fills, els de 4 a 6 anys són el 27 %; els de 7 a 9, el 25 %, i la franja de 10 a 13 representa el 28 %. Les franges d'edat són més contrastades en l'adolescència.

Respecte a la nacionalitat, majoritàriament són dones de nacionalitat espanyola, concretament el 64 %; el 4 % procedeixen de la Unió Europea i la resta, el 32 %, són extracomunitàries. D'aquestes, el 91 % tenen la situació administrativa regularitzada.

En relació amb la situació jurídica, el 59 % no interposa cap denúncia. La

situació econòmica de les dones és la següent: el 66 % tenen ingressos per feina, el 16 % reben prestacions, el 7 % són estudiants, el 8 % no tenen ingressos i el 3 % tenen ingressos en l'economia submergida. La gran majoria, el 69 %, tenen estudis secundaris, batxillerat, graus formatius o universitaris. És important destacar que una tercera part tenen problemes de salut diagnosticats. El 18 % viuen en habitatges precaris i el 15 % conviuen amb l'agressor.

Si bé des de l'inici la majoria de les persones ateses ho són per violència en l'àmbit de la parella, també des d'un principi s'han atès dones i adolescents que han patit violència masclista fora de la parella. Les violències sexuals en la infància o l'adolescència de les dones adultes, que en els cinc primers anys no es detectaven tant, aquests darrers anys han experimentat un augment. El mateix ha passat amb la violència sexual en l'àmbit familiar i fora de la parella. En un nombre inferior s'han atès situacions de tràfic i de prostitució, matrimonis forçats i mutilació genital. Pel que fa a aquestes últimes, cal subratllar la constància i la complicitat de l'associació Jokkere Endam i de Valentes i Acompanyades en la sensibilització i la formació dels equips dels dispositius socials per detectar i garantir el dret de les dones als recursos de recuperació i reparació. En el territori gironí, són unes pioneres i referents per a tots els equips de la xarxa.

Més no vol dir millor

A continuació, volem constatar dues consideracions en relació amb les dades. La mirada focalitzada en aquestes té el perill que esdevinguin una eina de confusió entre els serveis de la xarxa que no pas una eina d'anàlisi i reflexió per promoure la qualitat, la complicitat i la cooperació entre els diferents serveis. Socialment, hi ha la creença estereotipada que més persones ateses és sinònim de feina ben feta, quan totes sabem que quantitat i qualitat s'articulen amb paràmetres diferents. Volem remarcar, també, que, tot i les dades sociodemogràfiques, es continua mantenint socialment el prejudici que la violència masclista és present, principalment, en dones de determinats nivells formatius, determinats col·lectius i classes socials. Aquests estereotips són utilitzats per determinats col·lectius per legitimar pràctiques de racialitza-

>> Una manifestant mostra una bandera feminista durant la manifestació del 8M a la ciutat de Girona, el 2021. (Foto: CARLES PALACIO)

ció i menyspreu envers les dones amb més topalls per accedir als recursos de recuperació.

La porta del SIE i el treball en xarxa

El primer dia que el SIE va obrir, una dona que havia llegit la notícia de la inauguració en un diari gironí va trucar a la porta per demanar-nos suport. Des de llavors i gairebé fins avui, el canal més comú d'arribada ha estat aquest, per iniciativa pròpia. Ara bé, si durant els primers anys era la primera font d'arribada, durant aquests últims anys ha passat a ser la tercera. Una informació significativa, perquè confirma que l'atenció i la detecció de les situacions de violència per part de la xarxa és més eficaç. Pel que fa a la demarcació de Girona, és remarcable i singular el paper en l'atenció i la detecció dels equips de Salut. Durant tots aquests vint anys han estat sempre el primer canal de la xarxa de derivació, seguit alternativament pels equips dels Mossos d'Esquadra, dels Serveis d'Informació i Atenció a les Dones (SIAD) o els Serveis Socials (SBAS).

L'operativitat de la xarxa també és objectivable en el creixement de les derivacions mensuals i perquè s'identifiquen les diferents formes i àmbits de la violència masclista. Durant aquest darrer període 2022-2024, la mitjana mensual de derivacions és de prop de quaranta persones. Un fet que genera un cert increment en el temps d'espera per començar el procés de recuperació, i que augmenta considerablement a l'hora d'accedir a la teràpia psicològica per part de dones adultes. Això, alhora, repercuteix en l'equip que ha de sostenir els topalls del sistema.

De fet, si hem donat i donem resposta, en diferents graus, a les funcions del SIE i a les situacions de violència masclista és perquè en el territori gironí ja hi havia experiència pràctica de treball

en xarxa. Hi havia un protocol propi des de l'any 1998, amb participació activa i vinculació real de les diferents administracions, institucions, serveis i entitats de la comunitat.

Endavant!

Des de l'any 2005 fins a aquest 2025 han passat i ens han passat moltes coses. Els reptes i les dificultats s'han anat transformant al mateix ritme que es van transformant les dinàmiques politico-socials i culturals. La llista dels topalls, equivalent a la d'oportunitats, és ingent. Malgrat la inadmissibilitat de la violència masclista en el si de la comunitat, es manté, bàsicament en alguns dispositius socials concrets, el mantra dels estereotips de gènere que culpen i responsabilitzen les dones de la violència masclista que viuen o que han patit. Amb tot, o potser per això mateix, cal valorar els esforços institucionals, socials i comunitaris per incidir en la transformació de les estructures del sistema que reproduïen la violència masclista en l'estructura transhistòrica del patriarcat. La xarxa opera conscient i sabent que cap dispositiu, institució o entitat pot resoldre ni sostenir, per si mateix, una situació de violència masclista.

Quan participem en els espais públics, un moment o un altre, sempre sorgeix la mateixa pregunta: creieu que hi ha més violència masclista ara que abans? En aquest sentit, les paraules de la Rebecca Solnit ens serveixen de far: «No podem abordar com cal la violència contra les dones mitjançant l'aplicació de la llei i el càstig de presó, ni millorant la condició legal i econòmica de les dones. Ens cal transformar la societat fins que el desig i el dret de cometre aquesta violència gairebé hagi desaparegut i sigui tan infreqüent com és ara comú, tan repulsiu com és ara excusat i erotitzat».